

Νέες Πολιτείες II : Ευξεινούπολη

« ... Τα αυθαίρετα ανήκουν στην ιστορία, όχι σαν μεμονωμένες εκδηλώσεις αλλά σαν φαινόμενο. Ήταν το τελευταίο δείγμα μιας μικτής παραγωγής κατοικίας, εφαρμοσμένης από μια ομάδα ανθρώπων που η οικονομική τους κατάσταση και η χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας τους οδήγησε σ' αυτό τον τρόπο κάλυψης της ανάγκης τους για στέγαση. Οι μεγαλύτερες δυνατότητες απασχόλησης τους και η αύξηση παραγωγικότητάς τους, θα φέρει και το τράβηγμα από την προσωπική συμμετοχή στην παραγωγή της κατοικίας και θα την περιορίσει στην επιλογή του εξοπλισμού της, όπως άλλωστε συμβαίνει και στο μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού στις πόλεις. Ο οικιστής που χτίζει το σπίτι του ήταν και είναι – όσο υπάρχει καιρός - όχι ο προσωπικός δημιουργός αλλά ο υποαπασχολούμενος σε άλλους τομείς και γι' αυτό αυτοστεγαζόμενος.»

Αυτά σημειώνει το Σεπτέμβρη του 1973 ο Γ. Αραχωβίτης.⁸ Με διεισδυτική σκέψη ο αρθρογράφος αναλύει κάποιες πτυχές του φαινομένου της αυθαίρετης κατοίκησης, που εκδηλώθηκε μετά τη συσσώρευση στις πόλεις του μεταναστευτικού πληθυσμού της αστυφιλίας. Δεν θα μπορούσε βέβαια να φανταστεί κανείς ότι 20 χρόνια μετά θα υπήρχε μια μεταναστευτική ροή ικανή να επαναλάβει σε παρόμοια κλίμακα τους μηχανισμούς της αυθαίρετης δόμησης των δεκαετιών 1960 και 1970.

Δεν είμαστε βέβαιοι για την κατάσταση που επικρατεί στην Αθήνα και στις άλλες μεγάλες πόλεις της χώρας - καθώς τα δημοσιεύματα σχετικά με το θέμα είναι περιορισμένα. Στη Θεσσαλονίκη πάντως, την πόλη με την μεγαλύτερη συγκέντρωση παλιννοστούντων ομογενών, εντοπίστηκαν δύο «αυτογενείς» οικισμοί μεταναστών από τις χώρες της πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. Και οι δύο οικισμοί εντοπίζονται στα δυτικά όρια της πόλης και μέσα στα διοικητικά όρια της κοινότητας Ευκαρπίας. Ο πρώτος είναι η Ευξεινούπολη, που βρίσκεται σε άμεση επαφή με την Νικόπολη και ο δεύτερος βρίσκεται στο δυτικότερο τμήμα της περιοχής Γαλήνης Ωραιοκάστρου.

⁸ Γ.Αραχωβίτης : «Η Νοσταλγία της ατελούς εμπορευματικής παραγωγής ή ας ξαναδούμε τα αυθαίρετα», Σεπτέμβρης 1973, από το αφιέρωμα του περιοδικού Αρχιτέκτονες, τεύχος 54 – περίοδος Β, Νοέμβριος/Δεκέμβριος 2005, Αυθαίρετα... Τότε, τώρα και ως πότε;

Αεροφωτογραφία των περιοχών Νικόπολης και Ευξεινούπολης του 2002. (Πηγή ΓΥΣ)

Φωτ.18 Ευξεινούπολη

Από τους δύο οικισμούς η Ευξεινούπολη είναι ο μεγαλύτερος καθώς καταλαμβάνει μια έκταση περί τα 455 στρέμματα, όπου κατοικούν περίπου 2.500 άτομα, όλοι ομογενείς παλιννοστούντες από τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Οι αυθαίρετες κατοικίες έχουν δημιουργήσει σήμερα έναν πυκνό πυρήνα περιοχής κατοικίας σε μια ευρύτερη ζώνη όπου προϋπήρχαν βιομηχανικές κυρίως εγκαταστάσεις, όπως άλλωστε και σε όλη την ευρύτερη νότια περιοχή του Ωραιοκάστρου.

Η Ευξεινούπολη συνορεύει νότια με τις δύο εντός σχεδίου πόλης περιοχές, τη Νικόπολη Σταυρούπολης και τους Ανθόκηπους Πολίχνης. Η περιοχή οριοθετείται ανατολικά από την παλαιά οδό Θεσσαλονίκης - Ωραιοκάστρου και δυτικά από το ρέμα Ασημάκη.

Χάρτης 2. Τοπογραφικό διάγραμμα περιοχής Ευξεινούπολης

Αρχικά όλη η εν λόγω έκταση αποτελούνταν από αγροτεμάχια τα οποία προέκυψαν από διανομή του Υπουργείου Γεωργίας (1930-31). Τα βασικά

χαρακτηριστικά της διανομής αυτής είναι οι ορθογωνικού σχήματος αγροί, με διαστάσεις που κυμαίνονται περί τα 150μ. Χ 70μ. Το εμβαδόν τους αντιστοιχεί σε 12 έως 14 στρέμματα και αριθμούνται από το 1 έως και το 41. Από το βασικό αυτό σχήμα διαφοροποιούνται μόνο τα αγροτεμάχια της δυτικής και ανατολικής πλευράς που λόγω του ρέματος αφενώς και του δρόμου αφετέρου παρεκκλίνουν από το βασικό ορθογωνικό σχήμα και είναι και μικρότερου μεγέθους.

Σε αεροφωτογραφία του 1980⁹, παρατηρούμε ότι στην περιοχή βρίσκονταν έως τη χρονιά αυτή, μόνο κάποιες μεσαίου μεγέθους βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Αυτές απεικονίζονται και στο χαρτογραφικό υπόβαθρο που χρησιμοποιήθηκε στο ΓΠΣ του Δήμου Σταυρούπολης το 1987.

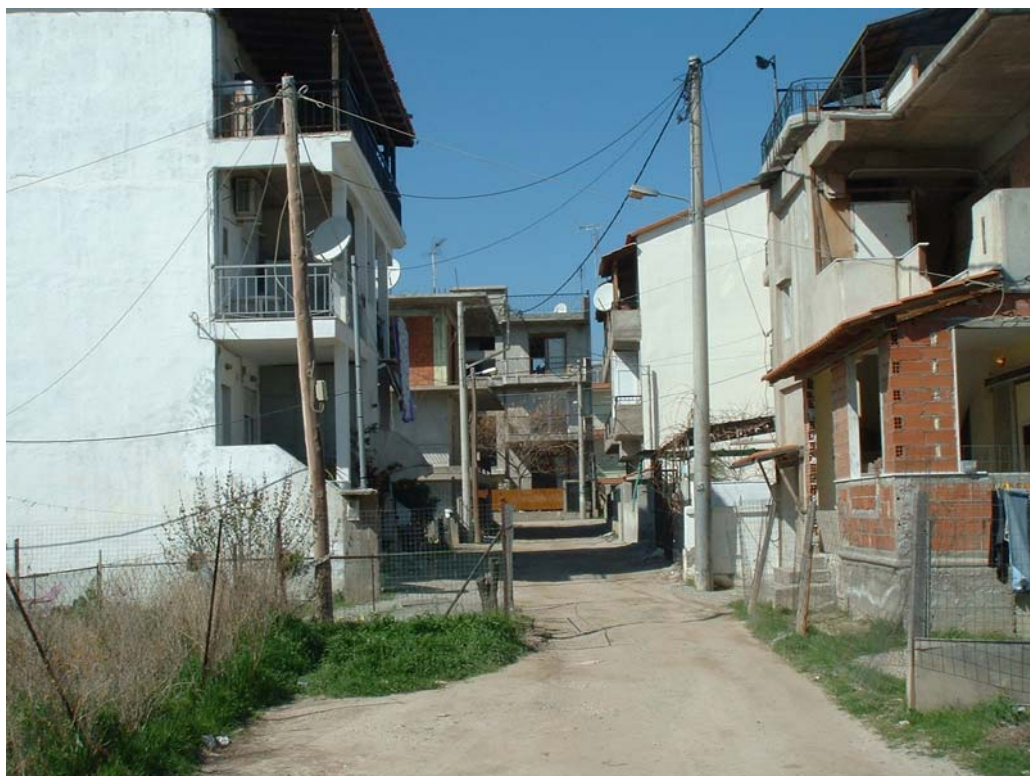
Χάρτης 3. Η περιοχή της Ευξεινούπολης από το χαρτογραφικό υπόβαθρο του ΓΠΣ Σταυρούπολης

Σε αυτό το υπόβαθρο παρατηρούμε επιπλέον την κατάτμηση πέντε αγροτεμαχίων σε πολύ μικρές ιδιοκτησίες. Η κατάτμηση φαίνεται να έχει γίνει βάση ενός ορθογωνικού κανάβου και επιτρέποντας διελεύσεις σε όλες

⁹ ΓΥΣ, υπ' αριθμ. 1235577 αεροφωτογραφία περιοχής Θεσ/νικης, κλ. 1/15.000.

τις επιμέρους ιδιοκτησίες. Εκτιμάται ότι τα μη άρτια και οικοδομήσιμα αυτά τμήματα γης θα πρέπει να είναι εμβαδού όχι μεγαλύτερου των 150 – 170 τ.μ., που πιθανόν να είχαν ήδη πουληθεί σε διαφορετικούς ιδιοκτήτες. Ίσως ακόμη να είχαν κατασκευαστεί σε αυτά και κάποιες αυθαίρετες κατασκευές. Όμως είναι βέβαιο ότι η συστηματική ανοικοδόμηση της περιοχής και η μετατροπή της σε περιοχή αυθαίρετης κατοικίας, συμπίπτει απόλυτα με την έλευση των παλιννοστούντων μεταναστών. Τούτο επιβεβαιώνουν οι ίδιοι οι κάτοικοι μέσα από τις συνεντεύξεις: μας έδειξαν φωτογραφίες του 1993 που απεικονίζουν σχεδόν έρημη όλη την γύρω περιοχή. Εξάλλου η ονομασία της περιοχής ως Ευξεινούπολη έγινε μετά την εγκατάσταση παλιννοστούντων ποντιακής καταγωγής.

Η μελέτη της οργάνωσης των αυθαιρέτων κατοικιών που έχουν κτιστεί στα κατατμημένα αγροτεμάχια και καλύπτουν σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της έκτασης της Ευξεινούπολης, βασίζεται στην παρατήρηση καθώς δεν υπάρχει καμία αποτύπωσή τους σε χαρτογραφικό υπόβαθρο. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι οργανώνονται σε κανονικού σχήματος οικοδομικά τετράγωνα ακολουθώντας τα όρια των μεγαλύτερων παλιότερων ιδιοκτησιών. Τα περισσότερα είναι κτισμένα κατά τη λογική του «συνεχούς» συστήματος και συνήθως διατηρούν μια υποχώρηση από το όριο της πρόσοψης προκειμένου να διαμορφωθεί ένα μικρό προκήπιο. Συνήθως εφάπτονται στα όρια των όμορων ιδιοκτησιών καλύπτοντας το οικόπεδο σε ποσοστό πάνω από 70%.

Φωτ. 20. Ευξεινούπολη

Τα μεγέθη και οι όγκοι των κτισμάτων εμφανίζουν πολλές παραλλαγές και φαίνεται να εξαρτώνται από τη δομή και τον αριθμό των μελών των οικογενειών. Σχετίζεται η παράμετρος αυτή και με την οικονομική κατάσταση των μεταναστών και τις ανάγκες τους για στέγαση. Σχεδόν όλα έχουν ημιυπόγειους χώρους. Ελάχιστα είναι μονώροφα και τα περισσότερα φέρουν τρεις συνολικά ορόφους, συναντώνται όμως και τετραώροφα και ελάχιστα πενταώροφα. Δεν λείπουν και οι υπερυψωμένοι όροφοι – σοφίτες.

Φωτ. 21. Ευξεινούπολη

Όλα τα κτίσματα διανύουν, προφανώς εδώ και χρόνια, τη φάση του ανολοκλήρωτου. Σε άλλα κτίσματα υπάρχει μόνο ο σκελετός από σκυρόδεμα, σε άλλα λείπουν τα κουφώματα, σε άλλα οι στέγες, σε άλλα τα επιχρίσματα ενώ στα περισσότερα δεν έχουν βαφεί οι προσόψεις. Υπάρχουν και κτίσματα που διανύουν όλες τις παραπάνω φάσεις ανά όροφο δηλαδή μπορεί σε κάποια να έχει ολοκληρωθεί μόνο ο ισόγειος χώρος και όλοι οι υπόλοιποι όροφοι να βρίσκονται σε διαφορετική φάση ολοκλήρωσης. Το ατελείωτο, αυτό που βρίσκεται σε συνεχή εκκρεμότητα ή εξέλιξη ή τροποποίηση είναι το καθοριστικό στοιχείο στην εντύπωση που αποκομίζει ο επισκέπτης, μαζί βέβαια με τις πάμπολλες δορυφορικές κεραίες .

Όλα τα κτίσματα έχουν ανοικοδομηθεί με βάση τα συνήθη υλικά και τις τεχνοτροπίες δόμησης της σημερινής εποχής, δηλαδή με σκελετό από οπλισμένο σκυρόδεμα, πλήρωση με πλίνθους, κουφώματα από πλαστικό ή αλουμίνιο. Για κάποια τμήματα κατασκευών έχει χρησιμοποιηθεί ξηρά δόμηση ενώ τα περισσότερα κτίσματα φέρουν ξύλινη στέγη.

Με άλλα λόγια διακρίνουμε στον οικισμό αρχές οργάνωσης πολύ συγγενικές με αυτές της γειτονικής «νόμιμης» πόλης. Οι οικιστές μιμούνται συστηματικά τα πρότυπα και τις τεχνοτροπίες των μέσων σύγχρονων κατασκευών που

Φωτ. 22,23. Ευξεινούπολη

παρατηρούνται σε όλη την υπόλοιπη πόλη, ακόμη και στις «διακοσμητικού» τύπου παρεμβάσεις, όπως για παράδειγμα τις επενδύσεις των προσόψεων με σχιστόλιθο. Δεν μπορούμε να διακρίνουμε σχεδόν καμία ιδιαίτερη ή πρωτότυπη αρχιτεκτονική έκφραση ούτε καν κάποιο «ξενόφερτο» στοιχείο που να παραπέμπει στην κουλτούρα των χωρών που φιλοξενούσαν τους παλιννοστούντες για πολλά χρόνια και μέχρι πρόσφατα.

Φωτ. 24. Ευξεινούπολη

Δεν είναι λοιπόν οι τρόποι οργάνωσης του δομημένου χώρου της κατοικίας, που ξενίζουν τον επισκέπτη στην Ευξεινούπολη, εφόσον οι τρόποι αυτοί είναι ιδιαίτερα οικείοι για πολλές εντός σχεδίου περιοχές που εξελίχθηκαν με την νόμιμη διαδικασία ή και έξω από αυτή. Είναι περισσότερο η αίσθηση της αταξίας και της γενικότερης υποβάθμισης των ελεύθερων χώρων που εντείνεται περισσότερο από την εγκατάλειψη των βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

Τα περισσότερα από τα βιομηχανικά κτίρια είναι σήμερα εγκαταλειμμένα και σε ιδιαίτερα κακή κατάσταση διατήρησης, με ακραίο παράδειγμα τους χώρους της ΔΙΑΝΑ. Όπως φαίνεται και από τους χάρτες τα εργοστάσια καταλάμβαναν το σύνολο της έκτασης των αρχικών αγροτεμαχίων των 12-14 στρεμμάτων με αποτέλεσμα σήμερα, μετά την παύση της λειτουργίας τους, να

έχουν δημιουργηθεί μεγάλοι απροσπέλαστοι και εγκαταλειμμένοι χώροι, γεμάτοι σκουπίδια και σκόνη.

Φωτ. 25. Ευξεινούπολη

Από την άλλη οι υποδομές του δημόσιου χώρου δεν είναι ούτε καν υποτυπώδεις. Πολλοί δρόμοι δεν είναι ασφαλτοστρωμένοι, δεν διαθέτουν πεζοδρόμια και δημόσιο φωτισμό. Εγκαταλειμμένοι αγροί περιβάλλουν τον κυρίως οικισμό, με διάσπαρτα μπάζα ή σκουπίδια. Το πράσινο απουσιάζει παντελώς.

Φωτ. 26. Ευξεινούπολη

Φωτ. 27. Οι εγκαταστάσεις της ΔΙΑΝΑ

Τα παραπάνω είναι ίσως λίγο πολύ αναμενόμενα για μια πρώην βιομηχανική περιοχή· άλλωστε βασικές υποδομές λείπουν σήμερα ακόμη και από περιοχές που είναι *ενταγμένες* σε σχέδια πόλης. Ξενίζουν όμως περισσότερο τον επισκέπτη, καθώς ταυτόχρονα εντοπίζεται η διακριτική παρουσία των φορέων της Πολιτείας, μέσω κάποιων επεμβάσεων στο δυτικότερο τμήμα της περιοχής, στο σημείο δηλαδή επαφής με την Νικόπολη.

Φωτ. 28, 29. Ευξεινούπολη. Χώροι παιχνιδιού παιδιών και ενηλίκων

Στο σημείο αυτό συγκεντρώνονται σε υποτυπώδη μορφή οι κεντρικές λειτουργίες του οικισμού. Υπάρχει ένας κοινόχρηστος χώρος διαμορφωμένος ως παιδική χαρά, όπου έχει στηθεί και ένα μνημείο για την γενοκτονία του ποντιακού ελληνισμού. Επίσης βρίσκεται ένα πολιτιστικό κέντρο της Κοινότητας Ευκαρπίας, για το οποίο δεν διαθέτουμε πληροφορίες για τις λειτουργίες που στεγάζει. Τέλος, έχει κτιστεί μια ημιυπόγεια εκκλησία που ανήκει διοικητικά στην Μητρόπολη Νεαπολέως – Σταυρουπόλεως και όπου

Φωτ. 30. Μνημείο για τον Ποντιακό Ελληνισμό

Φωτ. 31. Ευξεινούπολη

η λειτουργία τελείται στη Ρωσική γλώσσα¹⁰. Φυσικά η χρήση του ημιυπόγειου χώρου είναι προσωρινή όπως προδίδουν οι αναμονές του οπλισμού που δηλώνουν την πρόθεση συνέχισης ανέγερσης του ναού.

¹⁰ Χτίστηκε με πρωτοβουλία των κατοίκων και σε αυτόν έχει μεταφερθεί τμήμα λειψάνου του Αγ.Σεραφείμ Σαρώφ απο τον ίδιο τον Μητροπολίτη κατα το δημοσίευμα της 4ης Ιουνίου 2001 του Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων (πηγή www.mpa.gr)

Дата	Время	Служба
6 марта	18:30	Великое повечерие
7 марта	18:30	Великое повечерие
8 марта	18:30	Литургия Преподобных Друзей
9 марта	18:30	Великое повечерие
10 марта	18:30	Великое повечерие
11 марта	18:30	Литургия
12 марта	18:30	Великое повечерие
13 марта	18:30	Литургия
14 марта	18:30	Акафист прп. Серафиму Саровскому
15 марта	18:30	Акафист Божией Матери (Херетизмы)
16 марта	18:30	Панихида
17 марта	18:30	Всенощное бдение
18 марта	18:30	Литургия
19 марта	18:30	Акафист прп. Серафиму Саровскому
20 марта	18:30	Акафист Божией Матери (Херетизмы)
21 марта	18:30	Панихида
22 марта	18:30	Всенощное бдение
23 марта	18:30	Литургия
24 марта	18:30	Акафист прп. Серафиму Саровскому
25 марта	18:30	Акафист Божией Матери (Херетизмы)
26 марта	18:30	Панихида
27 марта	18:30	Всенощное бдение
28 марта	18:30	Литургия
29 марта	18:30	Акафист прп. Серафиму Саровскому
30 марта	18:30	Акафист Божией Матери (Херетизмы)
31 марта	18:30	Панихида

Φωτ. 32,33,34. Η εκκλησία του Αγ.Σεραφεΐμ του Σαρώφ στην Ευξεινούπολη

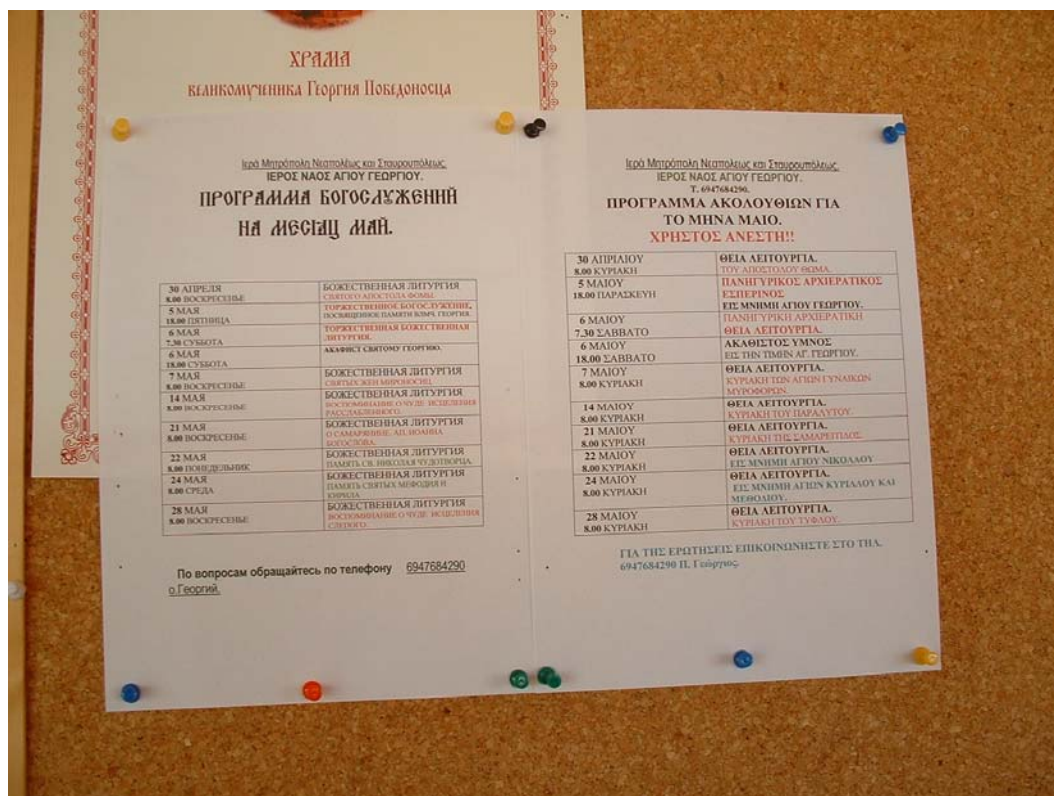
Φωτ. 35,36,3 7,38. Ευξεινούπολη

Η εκκλησία της Ευξεινούπολης, ακόμη και όταν ολοκληρωθεί, δεν θα μπορέσει να εντυπωσιάσει τον επισκέπτη στον βαθμό που το κάνει ο ναός του άλλου αυτογενούς οικισμού, στη Γαλήνη Ωραιοκάστρου. Η εκκλησία, που έκτισε με δικά του έξοδα ένας εύπορος, ελληνικής καταγωγής, μετανάστης,

κατασκευάστηκε εξ ολοκλήρου από πελεκημένους κορμούς ξύλων, που εισήχθησαν ειδικά από την Ρωσία. Η δε τεχνοτροπία του ταυτίζεται απόλυτα ακόμη και στους κρεμμυδόσχημους χρυσοποϊκίλους τρούλους με την ορθόδοξη ρωσική παράδοση οικοδόμησης των ναών. Σύμφωνα με το δωρητή, αποτελεί αντίγραφο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου στο Νοβοροσίσκ της Ρωσίας, που είναι η γενέτειρά του. Οι τελετές γίνονται και εδώ στη ρωσική γλώσσα ενώ στον υπόγειο χώρο λειτουργεί γυμναστήριο ελληνορωμαϊκής πάλης.

Φωτ. 39,40,41. Η «Ρώσικη» εκκλησία της Γαλήνης Ωραιοκάστρου

Φωτ. 42. Το πρόγραμμα των λειτουργιών στη Ρώσικη εκκλησία

Ο αυθαίρετος οικισμός της Γαλήνης Ωραιοκάστρου είναι περιορισμένος σε μέγεθος και πυκνότητα κτισμάτων και έχει να προσφέρει πολύ καλύτερες συνθήκες διαβίωσης στους οικιστές του απ' ό,τι η Ευξεινούπολη. Αυτό οφείλεται στην φυσική επικλινή θέση της περιοχής που επιτρέπει καλύτερο φωτισμό και αερισμό καθώς και στην απομάκρυνση από την οχλούσα βιομηχανική περιοχή. Η δε μικρότερη πυκνότητα των κτισμάτων καθώς και η λιγότερου «αστικού» χαρακτήρα οργάνωσή τους – τα περισσότερα είναι κτισμένα με μικρότερη κάλυψη των οικοπέδων, με μεγαλύτερες ελεύθερες αυλές καθώς και λιγότερους ορόφους – μας επιτρέπει να μιλάμε για διάσπαρτα αυθαίρετα κτίσματα παρά για οργανωμένο αυτογενή οικισμό. Μάλιστα φαίνεται να περιορίζεται η πιθανότητα εξέλιξης της περιοχής προς αυτή την κατεύθυνση λόγω της υψηλότερης αξίας γης σε σχέση με την Ευξεινούπολη.

Φωτ. 43,44. Γαλήνη Ωραιοκάστρου

Ο οικιστής μετανάστης : συνέντευξη με την Τσιάλα Καλογερίδη και την οικογένειά της (10-5-2006 και 13-5-2006)

Η Τσιάλα Καλογερίδη κατάγεται από την Γεωργία και ο σύζυγός της είναι ποντιακής καταγωγής. Μαζί με τους δύο γιους και την κόρη της ζούσαν στην Τυφλίδα της Γεωργίας όπου και ασκούσαν τα επαγγέλματά τους : ο πατέρας ήταν δάσκαλος οδήγησης, ο ένας γιος μηχανικός, ο άλλος τεχνικός ηλεκτρονικών υπολογιστών και η κόρη νοσοκόμα.

Οι πρόγονοι του κ. Καλογερίδη κατάγονταν από την Τσάλκα, από όπου και εκτοπίστηκε το 1930. Στην Τσάλκα είχαν εγκατασταθεί μαζικά πόντιοι από 40 χωριά της Μικράς Ασίας («Μικραζία»), το Εζρουμ (;). Αν και Έλληνες, οι γονείς του μιλούσαν στο σπίτι τους μόνο τουρκικά. Μόνο ο πατέρας του

Μεντέο είχε φοιτήσει σε ελληνικό σχολείο του Πόντου το οποίο και έκλεισε το 1917.

Ο πατέρας του κ. Καλογερίδη τού είχε μεταφέρει την πληροφορία ότι οι άνθρωποι στα χωριά του Πόντου είχαν εξαναγκαστεί να επιλέξουν ανάμεσα στο θρήσκευμα και τη γλώσσα. Σύμφωνα με τα λεγόμενά του αν κανείς ασπαζόταν τον μουσουλμανισμό, μπορούσε να μιλά όποια γλώσσα ήθελε· αν όμως ήθελε να παραμείνει χριστιανός, έπρεπε να αποποιηθεί την ελληνική γλώσσα. Οι πρόγονοι της οικογένειας επέλεξαν να διατηρήσουν την πίστη τους στον ορθόδοξο χριστιανισμό και κατά τα λεγόμενα τους όσες οικογένειες έκαναν το αντίθετο τελικά «τούρκεψαν».

Φωτ. 45. Ευξεινούπολη

Η Τσιάλα επισημαίνει στη συνέντευξη ότι ο άντρας της ζούσε πάνω από 50 χρόνια με τον καημό της «επιστροφής» στην πατρίδα και ότι η οικογένειά του είχε ελληνική συνείδηση και θεωρούσε πατρίδα της την Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι δεν είχαν ζήσει ποτέ σε αυτή. Το επίθετό τους ήταν Καλογέρου και είχαν αρνηθεί να μετατρέψουν το επίθετό τους, π.χ. σε Καλογέρωφ.

Φωτ. 46,47,48. Ευξεινούπολη

Μετά το 1954, οπότε ο Σοβιετικός στρατός έγινε υποχρεωτικός και για τους έλληνες, ο Καλογερίδης υπηρέτησε τη θητεία του στην Αεροπορία, ως μηχανικός εδάφους καθώς οι έλληνες δεν επιτρεπόταν να γίνουν ιπτάμενοι. Με την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και το άνοιγμα των συνόρων, το ζευγάρι ήρθε στην Ελλάδα, πρώτη φορά ως «τουρίστες», το καλοκαίρι του 1990. Έμειναν στο χωριό Σεβαστή του νομού Κατερίνης και εργάστηκαν ως εργάτες στη συλλογή των καπνών. Διάλεξαν αυτό το χωριό γιατί μπορούσαν να επικοινωνούν με τους κατοίκους στα τουρκικά (ίσως οι κάτοικοι του χωριού κατάγονται από τη Μ. Ασία). Για τη Σαλονίκη δεν είχαν ακούσει ποτέ, μόνο την Αθήνα γνώριζαν στη Γεωργία. Ένας κάτοικος της Σεβάστιας τους πρότεινε να πάνε στην πόλη (τη Σαλονίκη), «αφού είχαν μεγάλη οικογένεια

και μόνο εκεί θα μπορούσαν να βρουν δουλειά τόσα άτομα». Σήμερα όλοι οι άντρες τις οικογένειας (πατέρας, δύο γιοι και ένας γαμπρός) εργάζονται ως οικοδόμοι. Οι γυναίκες εργάζονται περιστασιακά ως καθαρίστριες όπου υπάρχει μεροκάματο ακόμη και στις πολύ μακρινές ανατολικές συνοικίες της πόλης.

Ήρθαν στη Θεσσαλονίκη το 1993 με ολόκληρη την οικογένειά τους και νοίκιασαν σπίτι στο Ρετζίκι (Πεύκα). Υπήρχε ένα δωμάτιο για κάθε πυρηνική οικογένεια. Κάποιος γνωστός τους, τους μετέφερε την πληροφορία ότι «εκεί που συγκεντρώνονταν οι πόντιοι», στην πλατεία Αριστοτέλους [Δικαστηρίων] λέγεται ότι ένας μεσίτης πουλάει φτηνά οικοπέδα. Αγόρασαν την ίδια χρονιά, όπως και πολλοί άλλοι, από τον μεσίτη, τμήμα αγροτεμαχίου 145τ.μ. προς 12.000 δραχμές το τ.μ. δηλαδή πλήρωσαν συνολικά 1.740.000 δραχμές (5.100 ευρώ). Ο μεσίτης τους εξήγησε ότι πρόκειται για αγροτεμάχιο αλλά τους είπε ότι μπορούν να κτίσουν με την παρότρυνση : «είστε πρόσφυγες, δεν νομίζω να σας πειράξουν».

Στα 145τ.μ. γης έκτισαν 50 τ.μ. ανά όροφο και τρεις συνολικά ορόφους και έναν επιπλέον ημιυπόγειο χώρο. Στον πρώτο όροφο ζει το ζευγάρι Καλογερίδη, στο δεύτερο η οικογένεια του πρώτου γιου, στον τρίτο οι οικογένεια της κόρης και στο ημιυπόγειο η παντρεμένη εγγονή. Στο πίσω μέρος του οικοπέδου και από άλλη είσοδο έχει κατασκευαστεί διαμέρισμα και για τον δεύτερο γιο και την οικογένειά του (για να μην υπάρχουν προστριβές ανάμεσα στις δύο νύφες). Το ζευγάρι έχει συνολικά 9 εγγόνια και 1 δισέγγονο. Στεγάζονται δηλαδή στο ίδιο κτίσμα των 250 περίπου τετραγωνικών μέτρων, 10 ενήλικες και 10 παιδιά.

Τα σχέδια του σπιτιού έκανε μηχανικός «δικός τους», δηλαδή μετανάστης από την Γεωργία. Η κατασκευή έγινε αποκλειστικά από τα μέλη της οικογένειας, με βάση τις εμπειρικές γνώσεις που είχαν αποκτήσει δουλεύοντας στις οικοδομές. Μόνο για την διάστρωση των πλακών ζητούσαν βοήθεια από άλλους γείτονες και φίλους.

Όταν πρωτοεγκαταστάθηκαν στο σπίτι δεν υπήρχαν παροχές νερού και ρεύματος. Έκαναν αίτηση για νερό και ρεύμα στην κοινότητα Ευκαρπίας. Το δίκτυο της ύδρευσης ολοκληρώθηκε στα τέλη του 1995 και του ηλεκτρικού ρεύματος το 1996. Σημειώνεται ότι η υδροδότηση γίνεται από ιδιωτικές γεωτρήσεις όπως και στη περίπτωση της Νικόπολης. Στην αρχή το νερό ήταν

καθαρό. Τώρα βέβαια είναι ακατάλληλο και ενώ αγοράζουν εφυσωμένο για πόση, αναγκαστικά χρησιμοποιούν το μολυσμένο για τις οικιακές εργασίες, το οποίο είναι και ιδιαίτερα δύσσομο.

Φωτ. 49. Η οικογένεια Καλογερίδη

Στα πρώτα χρόνια υπήρχε έντονη αστυνόμευση της περιοχής. Ο Καλογερίδης συνελήφθη δύο φορές με την διαδικασία του αυτοφώρου, για την κατασκευή αυθαίρετου κτίσματος, και κατέβαλε τα αντίστοιχα πρόστιμα. Σήμερα η αστυνόμευση είναι λιγότερο έντονη. Εκ των υστέρων η οικογένεια πλήρωσε και ασφαλιστικές εισφορές στο ΙΚΑ για την κατασκευή του σπιτιού (περί τα 15.000 ευρώ), παρότι δεν απασχολήθηκαν σε αυτό εργάτες.

Η εγκατάσταση των περισσότερων μεταναστών στην Ευξεινούπολη έγινε κατά τη χρονική περίοδο 1993 – 1997, ενώ η καταγωγή τους είναι από διάφορες περιοχές της πρώην ΕΣΣΔ όπως η Τσάλκα, το Κρασνοντάν, το Σοχούμι, το Καζακστάν, το Ουζμπεκιστάν και άλλες.

Η κ. Τσιάλα Καλογερίδη όταν ρωτάται για την ζωή στην πατρίδα της απαντάει : «Εκεί αναπνέεις αλλιώς, είναι ο τόπος που γεννήθηκες και μεγάλωσες. Εδώ δεν ξέρεις τους κανόνες, την γλώσσα και τι δικαιούσαι. Αν ήξερα τα προβλήματα δεν θα έπαιρνα οικόπεδο εδώ, που στην πραγματικότητα ήταν ‘αγροτικό χωράφι’».

Ο κ. Καλογερίδης κλείνει τη συζήτηση λέγοντας : «Εκεί στη Γεωργία φορούσα γραβάτα, κοστούμι, δούλευα σε αεροπλάνα. Τώρα δουλεύω στις οικοδομές, αλλά λέω **‘εδώ καλά είναι’**».

Εργαστήριο «Ζωγραφίζω το σπίτι μου»:

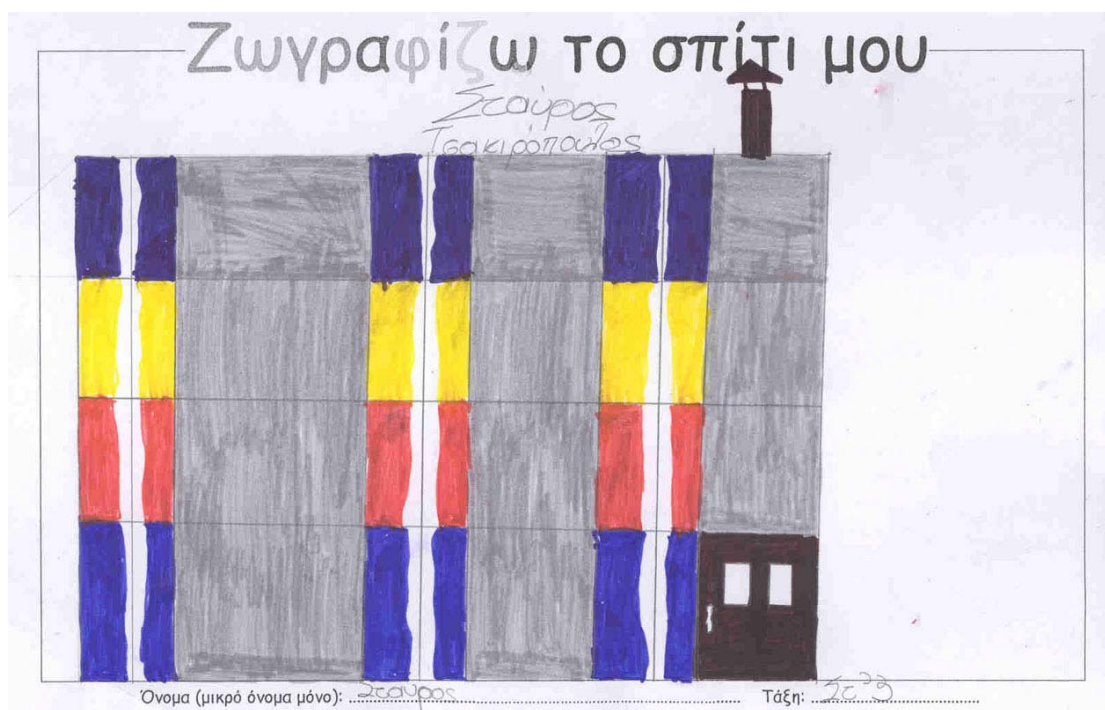
Στα πλαίσια της έρευνας, η ομάδα επισκέφτηκε το μοναδικό δημοτικό σχολείο της Νικόπολης, στο οποίο φοιτούν παιδιά που κατοικούν στη Νικόπολη και την Ευξεινούπολη. Εκεί οργανώθηκε ένα εργαστήριο όπου ζητούνταν από τα παιδιά της πέμπτης και της έκτης δημοτικού να ζωγραφίσουν σε μια κόλλα χαρτί το σπίτι τους. Τα παιδιά μπορούσαν να ζωγραφίσουν εσωτερικούς ή εξωτερικούς χώρους ή ελεύθερα ότι άλλο κατανοούσαν ως σπίτι τους. Παράλληλα συμπληρώνονταν από τους ερευνητές ένα ερωτηματολόγιο με απλές ερωτήσεις που αφορούσαν τους χώρους κατοίκησης των παιδιών δηλαδή αν έμεναν σε διαμέρισμα ή μονοκατοικία, σε ποιον όροφο, τα άτομα της οικογένειας με τα οποία συγκατοικούσαν και το μέγεθος του σπιτιού που καθοριζόνταν κυρίως από τον αριθμό των υπνοδωματίων. Επίσης βάσει της ερώτησης «ποιο είναι το χωριό του μπαμπά;» σημειώνονταν ο τόπος καταγωγής του παιδιού και μπορούσε να προσεγγιστεί το αν ανήκαν σε οικογένειες μεταναστών ή όχι.

Άλλα παιδιά ζωγράφισαν κατόψεις και όψεις εσωτερικών χώρων και άλλα (τα περισσότερα) προσόψεις κτισμάτων που λίγο έως πολύ έμοιαζαν με την τυπική πολυκατοικία. Αυστηρή γεωμετρία, σκούρα χρώματα, κιγκλιδώματα, ανοίγματα και κεραίες τηλεόρασης συνθέτουν τις περισσότερες ζωγραφιές. Οι ζωγραφιές των παιδιών που έμεναν στην Ευξεινούπολη ήταν ακόμη πιο «σκληρές», ελάχιστα απεικονιστικές, με σύμβολα αντί για σχήματα.

Οι ζωγραφιές αυτές αξιώνουν μεθοδική και εξειδικευμένη ανάλυση προκειμένου να μπορέσει να διατυπώσει κανείς κάποια συμπεράσματα.

Εικ. 1. Ζωγραφιά παιδιού της Ευξεινούπολης

Εικ. 2. Ζωγραφιά παιδιού της Νικόπολης

Εικ. 3. Ζωγραφιά παιδιού της Ευξεινούπολης

Εικ. 4. Ζωγραφιά παιδιού της Νικόπολης

Το σήμερα και το αύριο της ζωής στην Ευξεινούπολη

Οι ζωγραφιές που παρουσιάζονται προηγούμενα μπορούν να αποτελέσουν αφορμή προκειμένου να μιλήσουμε για το τι σημαίνει για την πόλη και για τους ανθρώπους της και για τα παιδιά της, μετανάστες ή γηγενείς, η αποδοχή ή η ενθάρρυνση της οργάνωσης αυτογενών οικισμών με τόση μεγάλη συγκέντρωση μεταναστών.

Ο Α. Ρωμανός στο άρθρο του «Κατοικίες «Εκτός Σχεδίου»¹¹ (Πρόβλημα ή λύση;», γράφει «...Η ανοχή δηλαδή της αυθαίρετης δομήσεως από μέρους της πολιτείας αποτελεί αναγνώριση του τεράστιου ρόλου της στην προσπάθεια λύσεως (κακής λύσεως, αλλά οπωσδήποτε λύσεως) του στεγαστικού προβλήματος. Η αυθαίρετη δόμηση αποτελεί μian από τις αποτελεσματικότερες διαδικασίες εκτονώσεως του κοινωνικού και πολιτικού αναβρασμού που συνοδεύει την αστυφιλία....». Δεν θα είχαμε κανένα λόγο να μην αποδεχτούμε την παραπάνω ερμηνεία και για τη σημερινή επανάληψη του γνωστού μηχανισμού αυθαίρετης κατοίκησης και τελικά να τον κατανοήσουμε σαν μια διαδικασία προσεταιρισμού και ένταξης ανθρώπων στην αστική κοινωνία.

Μόνο που το πρόβλημα σήμερα γίνεται ακόμη πιο περίπλοκο καθώς ο νέος οικιστής δεν είναι μόνο άστεγος και άνεργος ή ημιαπασχολούμενος, όπως ήταν ο μετανάστης της αστυφιλίας δεκαετίες πριν, αλλά έχει και μία σειρά από άλλα προβλήματα που δυσχεραίνουν την ένταξη και αφομοίωσή του στην οικονομικοκοινωνική ζωή της πόλης, όπως για παράδειγμα η άγνοια της ελληνικής γλώσσας και η διαφορετική πολιτισμική ταυτότητα από τους γηγενείς Έλληνες.

Από την άλλη, η λύση της ένταξης περιοχών αυθαιρέτων σε εντός σχεδίου ζώνες έχει ακολουθηθεί συστηματικά στο παρελθόν και κατά αυτόν τον τρόπο έχουν δημιουργηθεί πολλοί από τους αστικούς πυρήνες των περιφερειακών δήμων της πόλης. Μόνο που η λύση αυτή δεν σήμανε και ταυτόχρονη επίλυση όλων των χωρικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων. Το αντίθετο: σήμαινε ότι εκ των υστέρων έπρεπε να δαπανηθούν τεράστια ποσά προκειμένου οι

¹¹ Α.Ρωμανός : «Κατοικίες «ΕΚΤΟΣ ΣΧΕΔΙΟΥ» (Πρόβλημα ή λύση;), «Το Βήμα», Πέμπτη 14 Ιουνίου 1973, επαναδημοσιευμένο στο αφιέρωμα του περιοδικού αρχιτέκτονες, τ.54, Νοέμβριος/Δεκέμβριος 2005, Αυθαίρετα. Τότε, τώρα και ως πότε;

απρογραμματίστα εποικιζόμενες εκτάσεις να γίνουν κάποτε βιώσιμοι οικισμοί.

Επιπλέον στην παρούσα κατάσταση τίθεται το θέμα της κατοίκησης μεγάλου αριθμού μεταναστών αλλά και γηγενών σε γενικότερες συνθήκες περιβαλλοντικής επιβάρυνσης. Σημειώνεται ότι οι κάτοικοι της Νικόπολης και της Ευξεινούπολης κατανάλωναν για χρόνια το μολυσμένο νερό των ιδιωτικών γεωτρήσεων, πριν διαπιστωθεί η ακαταλληλότητά του από εργαστηριακές αναλύσεις και απαγορευτεί η πόση του.

Τα αυθαίρετα κτίσματα της Ευξεινούπολης δεν μοιάζουν με τις πρόχειρα μονόχωρα που κατασκεύαζαν και στη συνέχεια επέκτειναν οι γηγενείς μετανάστες της αστυφιλίας στις δεκαετίες '60 και '70. Πρόκειται για πολυώροφα κτίρια τα οποία κατασκευάστηκαν χωρίς τον απαραίτητο έλεγχο στατικής επάρκειας και με τις περιορισμένες κατασκευαστικές γνώσεις των ίδιων των οικιστών. Τίθεται λοιπόν αρχικά ένα σοβαρό ζήτημα ασφάλειας που αφορά την ζωή εκατοντάδων ανθρώπων.

Έχει ειπωθεί και στο προηγούμενο κεφάλαιο της μελέτης αυτής, ότι το μοντέλο κατοίκησης των παλιννοστούντων ομογενών χαρακτηρίζεται από την τάση συγκέντρωσης σε κάποιες περιοχές της πόλης, συγκεκριμένα δυτικά. Η ιδιόκτητη στέγη γίνεται γι' αυτούς πρωταρχικό αγαθό που ικανοποιεί βασικές φυσιολογικές, κοινωνικές όπως και τις ψυχολογικές ανάγκες «ριζώματος» στην πατρίδα. Η δε γειτνίασή τους με συγγενείς και φίλους βοηθάει στο να μειωθεί το αίσθημα του «ξένου», του «διαφορετικού». Αυτή όμως η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού μεταναστών, σε περιοχές που έχουν εκ των προτέρων διάφορα χωρικά προβλήματα, αντί να διευκολύνει, μπορεί να δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την αφομοίωση αυτού του πληθυσμού και να δημιουργήσει κατάσταση «γκετοποίησης».